

 <small>Haukeland universitetssjukehus</small>	Blodprøvetaking, venøs og kapillær	
	Prosedyrebeskrivelse, generell	Dok.ID: D26654
Organisatorisk plassering: Avd. for medisinsk biokjemi og farmakologi	Versjon: 13.05/30.05.2024	
Kategori: Kliniske støttefunksjoner/Laboratorieundersøkelser	Gyldig til: 30.05.2026	
Dok. eier: Børø, Ingunn	Dok. ansvarlig: Nina Marie Namtvedt	

Formål

Beskrive lokale retningslinjer for venøs-og kapillær blodprøvetaking.

Målgruppe

Medarbeidere ved HUS som deltar i blodprøvetaking.

Innhold

1. Venøs prøvetaking.....	2
1.1. Utførelse.....	2
2. Kapillær prøvetaking	2
2.1. Utførelse.....	2
3. Rutiner for prøvetaker ved faste prøvetakingsrunder og ØH-prøvetaking	3
4. Blodprøvetaking av barn	3
5. Prøvetaking ved spesielle forhold	3
5.1. Prøvetaking etter blodtransfusjon.....	4
5.2. Prøvetaking på overvåkningsposter	4
6. Prøvetaking til blodtyping og pretransfusjon	4
6.1. Dersom både blodtyping og pretransfusjonsprøve er bestilt til samme tidspunkt:.....	4
6.2. Blodtyping og pretransfusjonsprøve til barn < 3 mnd.....	4
7. Når pasienten nekter å ta blodprøve	4
7.1. På somatisk sengepost	4
7.2. I psykiatrisk divisjon.....	4
8. Kan pasienten ta blodprøver av seg selv?	5
8.1. I psykiatrisk klinikk:.....	5
8.2. På somatisk avdeling:	5
8.3. I poliklinikk i sentralblokken:	5
9. Annen dokumentasjon som omhandler blodprøvetaking.....	5
9.1. Instruksjonsvideoer i prøvetaking	5
Endringer i denne versjonen:	5
Referanser	6

1. Venøs prøvetaking

1.1. Utførelse

- Sjekk prøvetakingsetiketter (papirrekvisisjon) for hvilke prøverør som skal tas. Sjekk om noen av analysene krever spesielle forberedelser.
- Utfør [håndhygiene](#) etter gjeldende retningslinjer. Husk bar under albu.
- Hanskebruk*
- Gjør klart nødvendig utstyr for venepunksjon: injeksjonstørk, kanyle med sikkerhetsmekanisme, kanyleholder, prøverør, plaster og bomull. På sengepost anbefales bruk av pussbekken til utstyret. Benytt tørkepapir dersom pussbekken må settes på urent sted, f. eks seng.
- [Identifiser pasienten](#)
- Sett på stasebånd, finn egnet punksjonssted. Løsne stasen.
- Vask huden med injeksjonstørk (70 % alkohol).
 - **Ikke** vask huden med alkohol ved prøvetaking til analyse av etanol.
 - **Ikke** vask med alkohol ved prøvetaking på premature og nyfødte.
 - Se egne [retningslinjer for blodkultur](#) for vask av huden.
- Benytt kortvarig stase, < 1 min.
- Gjennomfør venepunksjonen. Løsne stasen straks blodet renner godt.
- Fyll prøverørene tilstrekkelig, i [riktig rekkefølge](#), og vend rørene 8-10 ganger.
- Plasser bomull og plaster på stikkstedet.
- Brukt kanyle sikres umiddelbart og kastes i gul avfallsbeholder.
- Merk prøverørene ved pasienten.
- Utfør håndhygiene.

*Hansker skal benyttes når det er forventet *direkte kontakt* med blod, sekreter/ekskreter, slimhinner, ikke-intakt hud eller annet mulig infeksøst materiale. Hansker skal også benyttes dersom blodprøvetaker ikke har intakt hud. **Blodprøvetaker bør derfor gjøre en situasjonstilpasset risikovurdering før venepunksjon.**

2. Kapillær prøvetaking

Hudpunksjonen utføres i fingertupp hos voksne og større barn. Hos barn < 3 måneder utføres hæl-punksjon med lansett som er spesielt egnet for barn. Se [Kapillær blodprøvetaking](#) for mer utfyllende informasjon.

Det er viktig med god blodsirkulasjon. **Varm alltid opp huden** før prøvetaking til kapillær blodgass, og ellers ved behov.

2.1. Utførelse

- Utfør håndhygiene og bruk hansker.
- Gjør klart [utstyr](#) for kapillær prøvetaking.
- [Identifiser pasienten](#)
- Velg egnet punksjonssted, langfinger, ringfinger eller hæl.
- Vask punksjonssted med 70 % alkohol eller klorheksidin.
- Stikk med selvutløsende lansett på siden av fingertuppen eller hæl.
- Vent noen sekunder slik at muskulaturen rundt de små blodårene får tid til å dilatere.
- Tørk bort første bloddråpe.
- Hold hånden nedover under prøvetakingen, for lettere å samle opp bloddråpene. Klem /melk **forsiktig** på fingeren eller fot for å få frem nye bloddråper. Slipp raskt opp for å gjenopprette blodsirkulasjonen. Kvaliteten på prøven forringes om en klemmer for mye.

- Fyll prøverørene i **riktig rekkefølge**. Husk å vende prøverør med antikoagulasjonsmidler underveis i prøvetakingen, for å unngå koagler i prøven.
- Brukt lansett kastes i gul avfallsbeholder.
- Samtlige prøverør merkes øyeblikkelig ved pasienten.
- Utfør håndhygiene.
- Skriv inn en intern lab. kommentar i Unilab, at prøvetakingen er utført kapillært.

3. Rutiner for prøvetaker ved faste prøvetakingsrunder og ØH-prøvetaking

Her beskrives [Rutiner for prøvetaker ved faste prøvetakingsrunder og ØH-prøvetaking](#)

4. Blodprøvetaking av barn

[Blodprøvetaking av barn](#)

5. Prøvetaking ved spesielle forhold

Spesielt forhold	Tiltak ved prøvetaking
Pågående infusjon (klare løsninger)	Blodprøver skal ikke tas i arm/fot med pågående infusjon. Infusjon må være avbrutt i minimum 10 minutter før prøvetaking, for å unngå kontaminasjon og fortykning av prøvematerialet. jf. Husøy, A. Blodprøvetaking i praksis. Cappelen Damm AS, Oslo, 3. utg. 2012 Ved pågående infusjon med genta, vanko og tobra, må prøvetaking avvete og avklares med personalet på sengepost.
Pågående infusjon med parenteral ernæring (TPN, melkevitaktig løsning)	Dersom infusjon med TPN pågår, må infusjonen stoppes i minimum 15 minutter før blodprøvetaking. Dette gjelder også om TPN blir gitt via SVK. Årsaken til dette er å unngå kontaminasjon av lipider og dermed sikre at prøvesvarene som blir gitt ut er representative.
Pågående sondemat	Har ingen betydning ved blodprøvetaking
Fistel	Blodprøver skal ikke tas fra arm med AV-fistel/-graft (karprotese)
Hematom/ ødem	Unngå om mulig områder med hematom.
Arr, brannskader eller kirurgi	Unngå prøvetaking fra områder med arr etter brannskader eller kirurgi. Vevet kan være vanskelig å punktere.
Prøvetaking ved isolasjonsregimer	Blodprøvetaking ved isolasjonsregimer
Pågående behandling med cytostatika	Gravide SKAL bruke hansker ved blodprøvetaking. Vernetiltak for gravide ved prøvetaking
Brystkreftopererte	Ved vanlig prøvetaking der huden desinfiseres og stasebåndet er på i en kort periode medfører det ingen risiko for pasienten å ta blodprøve i samme arm som det er fjernet lymfeknuter. Unngå likevel venepunksjon av armen på den opererte siden dersom pasienten ønsker det.

Lokalbedøvelse av huden	Lokalbedøvende krem/spray kan brukes på barn. Krem og plaster er til barn over 3 mnd. Cylokain spray kan benyttes til barn >2 år. Bruk av spray skal dokumenteres med kommentar P43 i Unilab
Kontroll etter parathyreoidektomi	Når det skal blodprøve til analyse av PTH i en spesifikk arm, står dette beskrevet i rekvisisjonen, eller pasienten selv opplyser om hvilken arm det skal tas blodprøve i.
Tatoveringer	Vurder annet egnet område for prøvetaking. Det er usikkert hvorvidt prøvetaking i område med tatovering utgjør noen risiko, og det finnes heller ikke dokumentasjon på dette.

5.1. Prøvetaking etter blodtransfusjon

[Praktisk transfusjon](#), kapittel 6.2 Indikasjon for transfusjon beskriver hvor lang tid det må ta etter avsluttet blodtransfusjon før HB, TPK og koagulasjonsfaktor eller INR kan måles i blodet.

5.2. Prøvetaking på overvåkningsposter

Kontakt alltid personalet på overvåkningsposter (NKIR, MIO, KSKINT, KSKPOSTOP) ved endring av innstillinger på utstyr som er tilknyttet pasienten, som f.eks. heving/ senking av seng og justering av blodtrykksmansjett.

6. Prøvetaking til blodtyping og pretransfusjon

Prøver til blodtyping og pretransfusjon må tas ved to ulike anledninger. Hensikten er å sikre rett blodtype til pasientene. [Identifisering](#) av pasienten skal derfor gjøres ved to ulike anledninger. Blodtyping tas alltid først. Dersom det kun er mulig å ta en blodprøve, tas kun blodtyping. Hvis avdelingen vurderer et behov for blodtransfusjon, må det bestilles en pretransfusjonsprøve på et senere tidspunkt.

6.1. Dersom både blodtyping og pretransfusjonsprøve er bestilt til samme tidspunkt:

Sjekk om det foreligger en blodtyping fra tidligere;

Hvis ja: Ta pretransfusjonsprøven. Slett blodtypingen i Unilab. Legg inn årsak *Feilaktig opprettet*.

Hvis nei: Ta blodtyping. Pretransfusjonsprøve må tas ved en helt ny prøvetaking. Husk å oppdatere prøvetakingstidspunkt i Unilab for pretransfusjonsprøven.

6.2. Blodtyping og pretransfusjonsprøve til barn < 3 mnd

Se [Blodtyping og pretransfusjonsprøve for barn mindre enn 3 mnd](#).

7. Når pasienten nekter å ta blodprøve

7.1. På somatisk sengepost

Prøvetaker kontakter personalet på avdelingen, som avgjør om blodprøvene skal tas.

7.2. I psykiatrisk divisjon

Personalet som alltid skal følge prøvetaker på prøvetakingsrunde kjenner pasientene best.

Personalet er ansvarlig for å:

- ta diskusjonen med pasientene som nekter

- avgjøre om blodprøvene skal tas eller ikke.

Se [Rutiner for sletting av rekvisisjoner når pasienten nekter prøvetaking](#), Divisjon psykisk helsevern

8. Kan pasienten ta blodprøver av seg selv?

8.1. I psykiatrisk klinikk:

Det anbefales **ikke** at pasienter tar blodprøver på seg selv når de er innlagt. I tilfeller der prøvetaker fra MBF ikke klarer å venepunkttere pasienten må rekvirerende avdeling tilkalle hjelp fra Kirurgisk serviceklinikk (anestesi).

8.2. På somatisk avdeling:

Blodprøver kan tas av pasient i samarbeid med helsepersonell, men det må gjøres en risikovurdering i forkant, der både prøvetaker og en ansatt på avdelingen vurderer situasjonen.

8.3. I poliklinikk i sentralblokken:

Blodprøver kan tas av pasient i samarbeid med helsepersonell. 2 prøvetakere bør bistå pasienten, når annet helsepersonell ikke er tilstede. I alle tilfeller der pasienter selv tar blodprøver må dette foregå skjermet. Prøvetaker registrerer intern kommentar «Pasienten har stukket seg selv»

Unntak:

Pasientene kan ikke ta blodprøver selv i MBF sine prøvetakingsenheter i Zander Kaesgt.7 og i Nordhordland Helsehus i Knarvik.

9. Annen dokumentasjon som omhandler blodprøvetaking

Samlet oversikt i EK:

- [Dokumentsamling: retningslinjer og rutiner for pasientforberedelse og prøvetaking ved MBF](#)

Informasjon i bokform:

- [Husøy, A. Blodprøvetaking i praksis. Cappelen Damm AS, Oslo, 3. utg. 2018](#)

Informasjon finnes også på innsiden: [Blodprøvetaking for kliniske avdelinger \(Sharepoint, Helse Bergen\)](#) og [Internside blodprøvetaking \(LK MBF\)](#)

9.1. Instruksjonsvideoer i prøvetaking

MBF har produsert instruksjonsvideoer i samarbeid med Høgskulen på Vestlandet.

- [MBF Venøs blodprøvetaking \(e-praksis\)](#)
- [MBF Kapillær blodprøvetaking \(e-praksis\)](#)
- [Prøvetaking fra venekateter eller veneport](#)
- [Blodprøvetaking fra arteriekran](#)

Endringer i denne versjonen:

Ikke skriv i endringsloggen. Endringer noteres i «Merknad til denne versjonen» i Dokumentvindu.

Versjon	Endring i denne versjonen
13.05	Lagt til i tabell ved pågående infusjon med klare væsker, at ved infusjon med genta, vanko og tobra, må prøvetaking avvete og avklares med personalet på sengepost, 30.05.24nna Forlenget gyldighet til 30.05.2026

Referanser

Interne referanser

1.2.1.2.1-02	Blodkultur, rutiner ved prøvetaking og registrering i Unilab
1.2.1.2.1-03	Blodprøvetaking ved isolasjonsregimer
1.2.1.2.1-04	Kapillær blodprøvetaking
1.2.1.2.1-06	Rekkefølge av prøverør til venøs blodprøvetaking
1.2.1.2.1-07	Venøs blodprøvetaking
1.2.9.2-05	Håndhygiene
1.2.12-03	Praktisk transfusjon
3.9.3.5.3-03	Veneport; Blodprøvetaking
10.3.4.3.3.4-18	Skulderarthroskopi med cuffsutur
AIT-59973	Preanalytisk prosess av kuldeagglutininere/kryoglobulinere/kryofibrinogener
13.4.10.11-01	Hygiene og smittevern ved MBF
13.4.10.11-08	Vernetiltak for gravide ved prøvetaking
13.4.13.5-01	Dokumentsamling: retningslinjer og rutiner for pasientforberedelse og prøvetaking ved MBF
13.4.13.5-03	Blodtyping og pretransfusjonsprøve for barn mindre enn 3 mnd
13.4.13.5-04	Identifisering av pasient ved blodprøvetaking
13.4.13.5-07	Bedøvelse av innstikksted ved venepunksjon
13.4.13.5-08	Kapillær blodprøvetaking - Utstyr og rekkefølge av prøverør
13.4.13.5-10	Rutiner for prøvetaker ved faste prøvetakingsrunder og ØH-prøvetaking
13.4.13.5-15	Informasjon om AV-fistel
13.4.13.5-17	Ved vanskelig prøvetaking av barn
13.4.14.12-07	Rutiner for sletting av rekvisisjoner når pasienten nekter prøvetaking,
	Divisjon psykisk helsevern
13.4.17.1.4-06	Blodprøvetaking av barn

Eksterne referanser

- [6.6.4.31.12 Husøy, A. Blodprøvetaking i praksis. Cappelen Damm AS, Oslo, 3. utg. 2018](#)
- [6.6.4.33.5.10 Simundic AM et al: Joint EFLM-COLABIOCLI recommendation for venous blood sampling, v1.1](#)
- [6.6.4.1.1.5.3.5 GP41-E7 Collection of Diagnostic Venous Blood Specimens](#)
- [6.6.1.19.1 Blodprøvetaking fra arteriekrane](#)
- [6.6.1.19.2 Prøvetaking fra venekateter eller veneport](#)
- [6.6.1.19.3 MBF Venøs blodprøvetaking \(e-praksis\)](#)
- [6.6.1.19.4 MBF Kapillær blodprøvetaking \(e-praksis\)](#)
- [6.6.1.6.4.1 Internside blodprøvetaking \(LK MBF\)](#)
- [6.6.1.6.4.2 Handbok i blodprøvetaking \(Helse Bergen\)](#)
- [6.6.1.6.4.3 Blodprøvetaking for kliniske avdelinger \(Sharepoint, Helse Bergen\)](#)
- [2.12.1.3 Rettleiar til forskrift om smittevern i helsetenesta \(Smittevern15\). FHI \(2007\)](#)